

У Југославији су сви живели боље

Теза да приступање Србије ЕУ није повезано са Косовом је илузија, коју шире неки српски политичари

СЕНИХА МУХАРЕМИ-ВУКАС

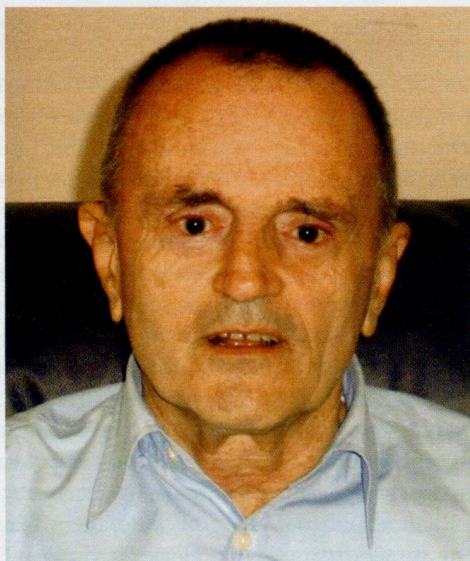
Припреме за одржавање међународне конференције о европској будућности Балкана протичу у знаку трагања за компромисом који би био прихватљив за Србију да седне испод истог крова с представницима Косова. Да ли ће се председник Борис Тадић појавити 20. марта на Брду код Крања није било извесно ни неколико дана очи почетка овог скупа.

О значају конференције, односно главне теме „Заједно за Европску унију: допринос западног Балкана европској будућности“, разговарали смо са проф. др Сергејем Флереом, који се годинама бави изучавањем политичких ентитета насталих на подручју некадашње СФРЈ, што је и главни научни задатак новооснованог Центра за истраживање постјугословенских друштава, који води овај познати словеначки социолог.

„Нас интересује колико је заједнички живот током 70 година у Југославији, а посебно у оквиру комунистичког система, утицао на друштва, која се сада одвојено развијају као самостални ентитети, мада је и то спорно у неким случајевима, па смо имали тешкоћа у дефинисању јединица посматрања. Политичари до сада нису исказали интересовање за наш Центар, а то нам и одговара. То не значи, да ми не бисмо имали политичарима шта да кажемо, али више волимо да се бавимо темељним истраживањима“, рекао је др Флере.

С обзиром на резултате ваших истраживања, у шта се претворило западни Балкан у социолошком смислу у последњих двадесет година?

Промене су огромне. Основна промена је врло негативна. Југославија је 1990. године на основу мерења статистичких органа УН заузимала 31. место у свету с обзиром на

индекс човековог развоја. Индекс човековог развоја поред економских параметара узима у обзир и здравствену заштиту, образовање, дужину живота. Данас, колико смо ми могли да израчунамо, утврдили смо да је регија позиционирана на 60. месту, што значи да је јако осиромашила. Чак ни Словенија није одржала свој релативни положај, јер је – посматрана одвојено – 1990. године била изнад 29. места, а данас је 29. За Косово уопште нема података, а када би се и Косово узело у обзир, у просеку би била регија још и ниже, вероватно негде око 65. места.

Што се културних промена тиче, општа тенденција у свету је ка секуларизацији, рационалним вредностима, ка напуштању традиционалног друштва. У том погледу државе некадашње Југославије су противуречне. Словенија је следила тај тренд у погледу модернизације вредности, а остале државе знатно мање. Традиционалне вредности и традиционални начин живота су много присутнији у осталим државама

наследницама Југославије у поређењу са Словенијом. То се манифестује и код религиозности и ауторитарности – збир ставова, који указује на дубинску супротност демократској оријентацији.

Подаци о националном доходу показују да су се релативни односи између република некадашње Југославије одржали са незнатним одступањима. БиХ и Србија су у односу на Словенију незнатно пале, али углавном те пропорције су се одржале.

Шта очекујете од конференције на Брду код Крања?

Биће успех ако се уопште одржи. За мене би био успех већ то да сви заједно седну за сто. Као што знамо, постоје „протоколарни“ проблеми, али било би добро да сви међусобно разговарају. Знамо како је било тешко да Србија и Хрватска почну да разговарају, а данас сасвим нормално комуницирају. Истина, у међувремену су се криминалци много боље организовали него државе. Што се тиче трилатерале између Словеније, Хрватске и Србије, то је само један вербализам. За будућност наследница некадашње Југославије, када би неко имао историјску визију, не би било лоше да се чвршће повежу. У овом тренутку оне једна другој немају много тога да понуде. То су сиромашне државе, које немају капитала, а сви имају код куће националисте, који о биле каквом повезивању неће ни да чују. Наравно председник Тадић је у најтежем положају и због Косова. Теза да приступање Србије ЕУ није повезано са Косовом је илузија, коју шире неки српски политичари. Нека сарадња са Косовом ће бити нужна. Допринос западног Балкана европској будућности је, дакле, у томе да се отклоне постојеће препреке и сукоби, да се омогући нормалан живот у регији. Што се тиче ЕУ, дугорочно гледано, перспектива развоја ЕУ није добра. Показало се да ЕУ није таква чврста као што изгледа. Она јесте богата, али

није планирана за кризне ситуације. Тешко је рећи, колико ће се ЕУ прилагодити, мада се до сада увек прилагођавала разним кризама. Рецимо, за функционисање монетарне уније, потребан је чврст институционални систем, какав не постоји.

Србија је почела да спроводи амбициозан приступни програм и рачуна на чланство у ЕУ у пет година. Да ли је то реално?

То је реално, али потребно је знати где су границе Србије, која улази у ЕУ, а то је најосетљивије питање. Могуће је компромисно решење, привремено, али ако Србија инсистира, да је Косово део Србије, и тако улази у ЕУ, онда од уласка нема ништа. Косово је фактички независно. Не функционише као део Србије већ дуже време и Срби ће морати са тиме да се помире. Ако апстрахујемо Косово, мислим да је пет година реалан рок. У Србији се озбиљно ради, припрема се законодавство, формира се институционална инфраструктура, Срби су образован народ, знају језике, пре свега енглески, зато је рок реалан, под условом да не дође до неке политичке нестабилности.

Како оцењујете ситуацију у БиХ?

Ситуација у БиХ је нестабилна и сваки повод је добар за конфронтацију, што је случај око аретације Ејупа Ганића. Дејтонски споразум је нефункционалан. Међутим, мењати га биће изузетно тешко. Могло би да се предложи формирање три јединице. Али Европа управо то неће. Европа неће да муслимани добију своју јединицу, која би могла да буде основа за нову државу, за муслиманску државу у том делу Европе. Поред тога, у том случају било би логично очекивати да се хрватски и српски ентитет припоје својим матичним државама, а то би опет био преседан што се тиче мењања граница на Балкану, што Европа такође не жели. Зато ће дејтонско уређење да потраје. За интеграцију БиХ у ЕУ могуће је да остану постојећа два ентитета, али да имају мање надлежности. Република Српска опире се и томе, али то је једино решење.

У српским медијима присутне су полемике о разлозима за и против уласка Србије у НАТО. Како то коментаришете?

НАТО је тренутна политичка реалност. Све нове чланице ЕУ су истовремено и чланице НАТО, но није неопходно да НАТО и у будућности има такву улогу. Свакако, постоји притисак САД, али та сарадња може се постићи и билатералним путем. Управо сам приметно да и између Србије и Словеније постоји одбрамбени споразум. Прошле

ОД ПТУЈА ДО БРДА КОД КРАЊА

Увод у конференцију о западном Балкану представљао је сусрет председника Србије Бориса Тадића са премијерима Словеније и Хрватске, Борумом Пахором и Јадранком Косор, почетком марта у Птују. Трилатерални састанак је завршен договором да овакви сусрети доприносе развоју и јачању међусобне сарадње, али је већ тада наговештена могућност да Србија не присуствује конференцији на Брду код Крања. Тадић је изјавио да је за Србију прихватљив статус представника Албанаца са Косова искључиво у "формату одређеном Резолуцијом 1244 СБ УН". - То је елементарни предуслов да Србија учествује на једном таквом форуму - рекао је председник Србије.

године ратификовали су га Државни збор Словеније и парламент Србије, али о томе се не говори. То је нека врста замене за српско учешће у НАТО. Наравно да Словенија није важна, важно је да Србија има споразум са САД и споразум о слободном проласку НАТО снага кроз Србију, који је ступио на снагу на дан потписа, а не након ратификације, како је то уобичајено у међународном праву. Сматрам да у овом погледу Србија води мудру политику и да са њом може да настави.

Две године након проглашења независности Косова, власт у Приштини не контролише северни део са српском већином. Да ли смо сведоци тихе промене граница и да ли је отцепљење северног дела цена коју ће Косово морати да плати за признање преосталих шест чланица ЕУ и за почетак дијалога са Србијом на међудржавном нивоу?

Сматрам да је то још отворено питање. Не знам како ће то да се реши. Убеђен сам да ће северни део Косова имати посебан статус. Да ли ће бити са Србијом повезано

само функционално, то не могу да кажем. Свакако, општине северног Косова неће имати једнак статус као остале општине на Косову.

Како видите садашњу и будућу позицију Србије на Балкану и у свету?

Чини ми се да смо сви мало превише оптерећени схватањем да је Балкан средиште догађања. Србија је свакако врло значајна на Балкану, но Балкан није центар света, као што се привиђало у деведесетим годинама прошлог века. Србија има централни положај на Балкану, но превише често од српских политичара чујемо да је Србија лидер у оваквом или онаквом оквиру. Србија јесте у балканском оквиру можда стратешки најзначајнија али ништа више од тога, а сам Балкан нема то значење, које му приписују балкански народи. Будућа позиција Србије зависи пре свега од тога колико ће Србија бити стабилна. Ако буде стабилна, њен утицај ће јачати. То претпоставља да су дефинисане границе, а са тим је повезана и унутрашњополитичка стабилност.